

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Vnica. De veritate, & sensu, tam primæ, quàm secundæ
conclusionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

Præterea, illud propriè producitur per primam emanationem, quod supponitur in secunda. Sicut res naturalis per generationem naturalem, quæ supponitur in operatione artis. Sed illud, quod supponitur in generatione naturali, est materia. Ergo materia est, quæ propriè creatur, & non compositum.

Sed contra est, quod dicitur Gen. 1. In principio creauit Deus calum, & terram. Calum autem, & terra sunt res compositæ subsistentes: ergo horum propriè est creatio.

Art. præc. Respondet. Dicendum, quod creari est quoddam fieri, ut dictum est: * Fieri autem ordinatur ad esse rei. Vnde illi propriè conuenit fieri, & creari, quibus conuenit esse. e Quod quidem conuenit propriè subsistentibus, siue sint simplicia, sicut substantia separata: siue sint composita, sicut substantia materiales. Illi enim propriè conuenit esse, quod habet esse, & quod est subsistens in suo esse. Forma autem, & accidentia, & alia huiusmodi, non dicuntur entia, quasi ipsa sint, sed quia eis aliquid est, e vt albedo ea ratione dicitur ens, quia eius subiectum est album. Vnde, secundum Philosophum, * Accidens magis propriè dicitur entis, quam ens. e Sicut igitur accidentia & forma & huiusmodi, quæ non subsistunt, magis sunt coexistentia, quam entia, ita magis debent dici concreatæ, quam creatæ. Propriè verò creatæ sunt subsistentia.

Ad Primum ergo dicendum, quod cum dicitur, prima rerum creaturarum est esse, ly esse, non importat substantiam creatam, sed importat propriam rationem obiecti creationis. Nam ex eo dicitur aliquid creatum, quod est ens, non ex eo, quod est hoc ens, cum creatio sit emanatio totius esse ab ente vniuersali, ut dictum est. * Et est similis modus loquendi: sicut si diceretur, quod primum visibile est color, quamuis illud, quod propriè videtur, sit coloratum.

Ad Secundum dicendum, quod creatio non dicitur constitutionem rei compositæ ex principijs præexistentibus: sed compositum sic dicitur creari, quod simul cum omnibus suis principijs in esse produci-
tur. e

Ad Tertium dicendum, quod ratio illa non probat, quod sola materia creetur, sed quod materia non sit nisi ex creatione. Nam creatio est productio totius esse, & non solum materia.

Sensus questii.

TITVLVM explicat Caietanus.

Forma Textus.

PRIMA CONCL. Creari propriè solis conuenit subsistentibus simplicibus vel compositis. Probat. Illius propriè conuenit fieri & creari, quibus conuenit esse; Sed esse conuenit propriè solis subsistentibus, siue sint simplicia sic substantiæ separata, siue sint composita, sicut substantiæ materiales; ergo Maior probatur. Creari est quoddam fieri; At fieri ordinatur ad esse rei; igitur illis conuenit fieri & creari, quibus conuenit esse. Minor ob dictionem exclusiuam duas habet exponentes: quarum altera est affirmatiua, videlicet subsistentibus. omib. conuenit esse: quæ probatur; quia illi propriè conuenit esse, quod habet esse & quod est subsistens in suo esse. Altera est negatiua videl. alijs à subsistentibus non conuenit esse: quæ sic probatur. Formæ & accidentia, & alia huiusmodi non dicuntur entia, quasi ipsa sint, sed quia eis aliquid est; ergo eis non conuenit esse. Antec. prob. Primò ex pto albedines, quæ ea ratione dicitur ens, quia ea subiectum est album. Secundo ex Arist. 7. Metaph. tex. 2. dicente accidens magis propriè dici entis, quam ens.

SECUNDA CONCL. Accidentia & forma &

huiusmodi, quæ non sunt subsistentia, magis dici debent concreatæ, quam creatæ. Probat. quia talia sunt magis coexistentia, quam entia. ergo. Antecedens patet ex probatione dictæ exponētis negatiuæ.

CONTROVERSIA VNICA.

De veritate, & sensu, tam primæ, quam secundæ conclusionis.

MOLINA supra ar. i. dicit nouem. Primum. Angelus propriissimè dicitur creari. Secundum. Accidentia Angeli, quæ non consequuntur eius naturæ, vt gratia & alia dona supernaturalia diuinitus ei infusa, in eo sensu dici possunt cocreatæ, quia simul sunt cum creatione nature productæ: non verò quia propria eorum productio sit creatio, aut pars creationis. Tertium. Quæ consequuntur naturæ, vt intellectus & volūtas, fortè etiā non dicuntur concreari, nisi in sensu explicato: quamuis cū mediātè cōsequantur creationē naturæ, maior ratio sit, vt cōcreari dicantur cū natura. Quartum. Corpora simplicia huius vniuersi, quæ in prima rerum constitutione de nihilo producta sunt, dicuntur propriè à Deo creatæ: partes verò vt formæ corporū simplicium, quæ tū comproductæ sunt, vt tota materia prima, quæ sub eisdē formis cōproducta fuit, dicuntur à Deo concreatæ. Quintum. Actio creationis, per quā predicta fuere producta, coaluit tanquā ex partib. ex partiali productione materiæ, & partiali productione formæ: & ideo sicut tota actio fuit creatio, ita comproductio formæ & materiæ fuit concreatio. Sextum. Species rerū, quæ post primam diem productæ sunt, non dicuntur creatæ in ea acceptione creationis, de qua nunc loquimur, sed dicuntur productæ à Deo per generationē supernaturalem ex materia præiacente. Septimum. Productio animæ rationalis est propriissimè creatio. Octauum. Quod virtute caloris natui proximè producitur in stomacho ex speciebus sacramentalib. non dicitur creari, sed generari. Nonum. Dona supernaturalia, quæ post creationē Angelorū, aut hominum generationē successu temporis à Deo illis infunduntur, vt gratia, charitas, fides, spes, &c. non creantur neque cōcreantur, sed producuntur à Deo per accidentariam mutationem supernaturalem, educuntur quæ de potentia obedientiali Angeli, aut animæ rationalis.

Vasquez super hoc articulo dicit octo. Primum. Neque gratia, nec vlla forma accidentaria, aut substantialis, quæ natura sua pendet à subiecto vel à materia, creatur aut concreat, sed peculiari actione educitur de potētia materiæ: quod verū est, non solū quoties gratia posterius tempore quā subiectū incipit esse, verū etiā quando simul cum illo incipit. Secundum. Gratia & aliæ formæ accidentariæ supernaturales, educuntur de obedientiali potētia animæ aut Angeli; quæ licet non possit appellari naturalis, dici tñ potest natia seu innata, quia consequitur ipsam naturam & constitutionem naturalem hominis. Tertium. Inter formas substantiales sola anima rationalis peculiari quadā rōne sibi propria creatur, & de nihilo producitur. Quartum. Creatio est non tantū subsistentiū actū per se sed etiā eorum quæ suapte natura sine alio subsistere possunt, vt anima rationalis actū informans corpus. Quintum. Nullū compositū, nisi eā rationem cōpositi quā suis partib. distinguitur, potest creari. Sextum. Aliæ formæ substantiales & accidentariæ præter animam non creantur, nisi

quando separata à subiecto, vel à materia produ-
cuntur, sed educuntur de potentia materiae.
Septimum. Materia secundum suam entitatem
naturalem & partialem sola creatione produci
potest. *Octauum.* Compositis ex materia & forma
conuenit creatio, non secundum formam (nisi
sit anima rationalis) sed secundum materiam,
quæ à solo Deo creatur, & conseruatur.

Sanctus Thomas autem in hoc articulo affir-
mat creati proprium esse cōpositorum & subsi-
stentium, quatenus distinguuntur contra for-
mas & partes minime subsistentes; hæc enim ait
dici debere concreata, cum primò à solo Deo
producentur. Et de gratia singulariter pluries
videtur asseruisse eam concreari, vt significare
videntur eius dicta inferius adducenda. Quam
sententiam secuti sunt plures Thomistæ, scilicet
Capr. in 4. dist. 1. q. 3. ad argumenta Scoti. Eandem
sententiam sequitur Sotus in 4. dist. 1. q. 3. ar. 1. &
lib. 1. de natura, & gratia c. 9. & Ripa super hoc art.
Pro eadem sententia allegant Sotus. Vafq. &
quidam alij Caiet. & Conradum, qui tñ disertis
verbis oppositum affirmat, vt patebit inferius.

Alij verò censent gratiam non creari, neque
concreari, sed educi de potentia animæ vel An-
geli obedientiali, vt Medina 1. 2. q. 112. a. 1. Hie-
rony. de la Ruam in sua vltima Scholastica controu.
in fine, Val. art. seq. Albertin. in suis corollarijs
fol. 407. Didac. Nugnus in 3. par. q. 62. art. 1.
difficultate 7. ad 3. argumentum, & alij plures,
quos consulto prætereo quoniam non est hic
locus omninò proprius huius controuersie.

Resolutio.

Vna, & ea-
dem produ-
ctioe creari
materiam,
formam, &
compositum,
quando pro-
ducuntur si-
mul, id est
in eadē du-
ratione, &
natura in-
stanti, in
quo & tunc
proprie com-
positum cre-
ari.

Ex P A V C I S benè cognitis & attentè confi-
deratis principijs poterunt omnes præactæ dif-
ficultates, non solum facile definiri, sed etiam
quæ videntur oppositæ doctorum sententiæ
conciliari.

Præmittendum est autem primò, quod hic affir-
mat D. Th. in prima concl. videlicet creati solis
proprie conuenire subsistentibus siue simplicia
sint, siue composita: Quod efficaci probat ar-
gumeto supra notato: quia nimirum illis pro-
prie cōuenit fieri & creari, quibus conuenit esse,
hæc verò sola sunt subsistentia &c. Ex quo se-
quitur nullam cuiusvis rei formā accidentale,
aut substantialem, naturalem aut supernatura-
lem, aut modum rei vel formę præter animā in-
tellectiuam proprie fieri aut creari: & eadem ra-
tione neq; materiam, neq; partes rei essentielles
aut integrales, quia scilicet nulli prædictorum
conuenit esse per se subsistens.

Secundo considerandū est formas siue sint ordi-
nis naturalis, siue sint ordinis supernaturalis,
posse dupliciter à Deo produci. Vno modo si-
mul cum subiecto siue materia & toto compo-
sito. Alio modo post subiecti, siue materiæ
productionem. Dico autem simul produci, quando
vnū est instās durationis & naturæ, in quo pro-
ducitur subiectū & forma: quamuis non sit idē
instans naturæ à quo, quod est instans causalita-
tis ac dependentiæ formæ à subiecto siue mate-
ria, & materiæ à forma præsertim substantiali.
Cum enim exempli gratia præduxit Deus Solē,
fuit vnum & idem instans durationis & natu-
ræ, in quo creata fuit materia Solis & eius for-
ma substantialis, & quantitas ac figura, & lux ex
eo resultans. Cū itaq; sic simul producitur, ne-
cesse non est, aut expedit hic plures partiales
productiones distinguere, vt vifum est Mol. &
Vafq. sed existimandum est, prout verè est si-
mul à Deo produci materiam ac totum compo-
situm & eius proprietates, vno duntaxat actu
creationis, tā actiue quā passiue sumpto, quo to-

taproducitur solis substantia, cū omnibus suis
perfectionibus ita, vt non nisi per vltimam
perfectionem, puta lumen intelligatur Solis
creatio terminari: Sicut etiā in naturalibus vnā
generatione leonis substantia cum omnibus su-
is naturalibus proprietatibus & accidentibus ex
leone generatur, & ignis ex igne. Vnde vul-
gatū illud videtur emerfisse proloquium, *Deus
formam dat, & consequentia formam.*

Quamuis itaque forma dependeat à materia,
& è conuerso, & inuicè se præcedant instanti na-
turæ à quo, & sit inter ea hæc mutua dependen-
tia, & ordo naturæ siue causalitatis etiam in ipso
creationis instāti: non idè tñ negandū est crea-
tā siue cōcreatam fuisse formā, ac multò minus
materiam, aut etiam totum cōpositum, quo ad
eam tertiam entitatem, quæ consurgit ex par-
tibus simul vnitis, vt sapienter admonet S. D.
hic ad secundum dicens creationem non dici cō-
stitutionem rei compositæ ex principijs præexistenti-
bus, sed cōpositum sic creati, vt simul cum omnibus
suis principijs in esse producat. Quibus verbis
planè significat S. D. in actu creationis rei com-
positæ non interuenire plures partiales produ-
ctiones, quando esset, quando creata vnā partia-
li productione materia, alia productione edu-
ceretur ex ea forma, & alia cōstitueretur com-
positū ex dictis partibus simul vnitis: ac demū
alia seorsum operatione educeretur proprie-
tates & accidentia: Hæc enim omnia vt vana ac
puerilia rejicit. S. Th. affirmans creationē non
esse constitutionē rei compositæ ex præexistē-
tibus principijs; quia licet secundum ordinem
naturæ. i. causalitati intelligantur præexistere,
non tautum ita præexistunt, vt ex eis actione ali-
qua distincta ab eorū productione cōstitua-
tur à Deo substantia cōposita: sed vt ait S. D. cō-
positum sic dicitur creati, vt simul id est vnica
productione siue creatione simul cū omnib.
suis principijs in esse producat. Quod maxi-
mè consonat formali termino creationis, quod
est esse, ex cuius vnitate pensanda est etiā vnitas
creationis: Est autē vnum & idem esse numero
materiæ & formæ, ac totius compositi: igitur
hæc omnia vno producuntur actu creationis. Et
quamuis accidentia nō habeant idem esse reali-
ter cum esse substantiæ, quia tamen non alia ra-
tione sunt entia, nisi quia eis aliquid est, & ma-
gis sunt coexistētia quā entia: idcirco vt affir-
mat 2. cōcl. magis debet dici cōcreata. i. vnā & eadē
actione cū subiecto creata, quā absolute crea-
ta siue sint ordinis naturalis siue supernaturalis.

Si verò post subiecti, vel materiæ creatio-
nem forma producatur, si fuerit naturalis cer-
tum est eam non creari: cum actione, siue magis
passione noua educatur de potentia subiecti, &
fiat ex materia præexistente. Quod si fuerit for-
ma supernaturalis, vt gratia, charitas & similia,
quodam ratione creatio vel concreatio videtur
eorum productio, sed alia quadā ratione super-
naturalis videtur esse mutatio siue generatio,
& improprie tantum ac moraliter dicta crea-
tio. Nam vt ait S. D. de potent. q. 3. a. 8 ad 3. In-
fuso gratia accidit ad rationem creationis, inquan-
tum gratia non habet causam in subiecto, nec efficien-
tem, nec alē materiam in qua sit hoc modo in poten-
tia, vt per agens naturale educi possit in actu: sicut est
de alijs formis naturalibus. Et subdit ibidem pro
solutione quarti argumenti. Cū dicitur aliquid fie-
ri ex nihilo, negatur causa materialis: hoc vero aliquo
modo ad carentiā materiæ pertinet, quod aliqua for-
ma de naturali materia potētia educi nō potest. Et in
respōsione ad quintum ait: Licet in natura nō in-

Gratiæ, &
quamlibet
formam su-
pernaturalem
post subiecti
creationem
sua co produ-
ctam nō pro-
prie creari,
aut concreari,
sed educi

noni-

veniat principium efficiens respectu formarum artificialium, tamen huiusmodi forma non excedunt naturæ ordinem, sicut gratia, immo infra subsistunt, quia omne naturale est nobilius quam artificiale. Significatur etiam gratiæ productio nomine creationis metaphoricè, siue moraliter sumpto: ex eo quod homines secundum ipsam creantur, id est in nouo esse constituuntur ex nihilo, id est non ex meritis, secundum illud ad Ephes. 2. *Creati in Christo Iesu in operibus bonis*: ut ait S. Th. in 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. His adde D. Th. in 2. dist. 26. a. 2. ad 5. affirmare gratiam in nihilum redire cum corrumpitur. Ex quibus dictis moti videntur Capreol. Ferr. & alij, qui dicere gratiam à Deo creari; eo modo quo formæ inherere conuenit creati, quia scilicet secundum ipsam homines dicuntur creari.

Verum opposita sententia longe firmioribus innititur fundamentis. In primis enim nusquam inuenitur simpliciter assertum D. Th. gratiam creari aut concreari: sed ubicunque similibus utitur verbis, explicationem semper ac moderamen adiungit, quo vera ac propriè dicta secluditur ratio creationis, aut concreationis, ut patet ex locis supra notatis. Vnde etiam de Verit. q. 27. a. 3. ad 9. sic loquitur: *Creari propriè est rei subsistentis, cuius est propriè esse, & fieri forme autem non subsistentes, siue substantiales, siue accidentales non propriè creantur, sed concreantur, sicut nec esse habent per se, sed in alio. Et quamuis non habeant materiam ex qua, qua sit pars eorum, habent tamen materiam in qua, a qua dependent, & per cuius mutationem in esse educuntur, ut sic eorum fieri sit propriè eorum subiecti transmutari.* Hæc ibi. Vbi primò loquitur in communi de formis, quæ simul cum tota re producuntur ex nihilo, dicens eas non propriè creari sed concreari. Deinceps agit de formis, quæ rei iam creatione vel generatione productæ per actionem cuiusvis agentis inducuntur, & ait eas in esse per subiecti mutationem educi; agitur autem ibi de causâ gratiæ. Affirmat itaq; S. D. formas omnes siue naturales siue supernaturales, quæ fiunt in præexistenti subiecto, ex eius educi potentia. Non continentur autem formæ supernaturales in potentia naturali, ut ex ea per actionem agentis educi valeat, ut ait S. D. in dicta q. 27. de verit. a. 3. in c. & de pot. q. 3. a. 8. ad 3. a. 4. & 5. educuntur ergo formæ supernaturales ab agente supernaturali, mutatione quadam supernaturali ex potentia obedientiali, ut etiam aduertit & explicat Conradus de mente D. Thom. 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. & colligitur ex eodem S. D. in 1. 2. q. 104. a. 4. ad 3. ubi postquam in corpore statuit, & probauit hanc conclusionem, simpliciter dicendum est, quod nihil omnino in nihilum redigitur, respondens ad hoc argumentum ibidem tertium, *Forma & accidentia non habent materiam partem sui, sed quandoque desinunt esse; ergo in nihilum rediguntur*, ait: *Forma & accidentia non sunt entia completa, cum non subsistant, sed quodlibet eorum est aliquid entis; sic enim ens dicitur, quia eo aliquid est: & tamen eo modo quo sunt, non omnino in nihilum rediguntur, non quia aliqua pars eorum remanet, sed remanet in potentia materie, vel subiecti.* Hic ibi. Oportet autem responsionem esse vniuersalem de omnibus formis, tam naturalibus, quam supernaturalibus; alioquin non satisficeret argumento de omnibus formis vniuersaliter procedenti. Cum itaque desinunt esse formæ supernaturales, remanent in potentia subiecti, non naturalii, ut dictum est, igitur obedientiali. Hanc eandem resp. colligit scilicet Conradus in dicto loco, conferendo responsionem illam ad argumentum.

Cum itaq; ptoducitur à Deo forma supernaturalis in Angelo, vel in anima, considerandum est formam illam non habere causam in subiecto, nec efficientem, nec materiam in qua sit hoc modo in potentia, ut per agens naturale educi possit in actum, ut ait S. D. in dicta q. 3. de pot. a. 8. ad 3. Et secundum hanc rationem infusio gratiæ (inquit) accedit ad rationem creationis: cum enim dicitur aliquid ex nihilo fieri, negatur causa materialis: ad carentiam verò materiæ pertinet aliquo modo, ut ibidem asserit D. Thomas, quod aliqua forma de naturali potentia materiæ educi non possit. In quibus verbis duo sunt maxime ponderanda. Primum est, non affirmari simpliciter gratiæ creationem, sed solum accessum, id est similitudinem ad rationem creationis: quam similitudinem apertius exprimit S. D. in 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. ut ante diximus; ait enim gratiam dici creari ex eo, quod homines secundum ipsam creantur, id est, in nouo esse constituuntur ex nihilo, id est non ex meritis. Quem locum obseruat Cai. in dicto a. & q. 112. a. 1. aduertens non esse dicendum gratiam creari cum infunditur, aut annihilari cum perditur, sed tantum ipsum hominem creari in tali esse: & dici gratiam creari, quia non educitur de potetia subiecti (sc. naturali) nec datur ex meritis. Sed cum propriè fiat homo gratus ex aliquo, scilicet ex homine non grato, non dicitur propriè gratia creari. Est igitur Metaphorica locutio cum dicitur *creati in Christo in operibus bonis*, ad Ephes. 2. quia nimirum, sicut creari propriè dicitur id, quod ex nullo efficitur præexistente subiecto, nec alicuius agentis virtute naturali: sic creari dicitur homines in operibus bonis, cum à Deo iustificuntur per gratiam; quia nulla præcedunt in eis merita, nec virtus aliqua naturalis gratiæ productiua. Hunc creationis modum recentiores moralem appellat, eo quod homo ex nihilo bonorum operum, ac meritorum supernaturali Dei virtute fiat confors diuinæ naturæ, & particeps esse diuini.

Secundo ponderandum est, quod ait S. Thom. idèò gratiæ infusionem accedere ad rationem creationis, quia creari est ex nihilo fieri. Cum autem dicitur aliquid ex nihilo fieri, negatur causa materialis: ad carentiam verò materiæ pertinet, quod aliqua forma de naturali potentia materiæ educi non possit; his enim verbis non excluditur materia siue potentia simpliciter, id est, in vniuersum, ex qua possit educi gratia diuinæ virtute, sed solum potentia naturalis. At verò creatio & concreatio propriè dicta nullam omnino materiam aut potentiam, siue naturalem siue obedientialem præexistentem admittit. Non affirmat ergo S. D. gratiam aut quolibet formam supernaturalem à Deo verè & propriè creari aut concreari, sed effici cum accessu & similitudine ad creationem propriè dictam, siue moraliter tantum creari.

Tertio Considerandum est in qualibet educatione formæ de potentia naturali subiecti tria formaliter distincta à nobis intelligi. Primum est dependentia ipsius formæ à subiecto: quæ recentiores quidam appellant concursum sustetium. Secundum est unio formæ educæ cum ipsò subiecto, ex quo educitur: quæ quidem vniò fundametaliter sumpta, ex parte ipsius forme, est effectus formalis ipsius; nihil enim aliud est quam esse id, quo formaliter subiectum est actuale. Vel dicas esse ipsam formam, prout actu dat esse materiæ vel subiecto: ex parte verò materiæ,

Gratiæ enim unio est cum subiecto, & totum est positum, sc. hominem gratum à sola dependere causâ supernaturali, & gratiam non credere, sed educi de potentia obedientiali.

Nota.

teriz, est materiam esse actu per formam. *Tertium*, totum compositum ex vnione prædicta resultans, puta album vel quantum.

Primum igitur, quod est dependentia à subiecto, non conuenit gratiæ; quia non educitur de potentia Angeli vel animæ naturalis; cum in eius virtute siue facultate naturali contineri non possit; est enim gratia diuini ac supernaturalis ordinis: anima verò rationalis & Angelus ad ordinem pertinent naturalem. Quemadmodum igitur gratia virtute diuina supernaturaliter operante educitur ex obedientiali potentia animæ rationalis aut Angeli: sic eadem virtute supernaturali sustentatur ab eodem subiecto sc. anima vel Angelo, & in eo conseruatur.

Secundum autem quod est vnio ex parte formæ, sc. gratiæ, à sola dependet causa supernaturalis, sicut & ipsa gratia; ab eodem enim principio pendet forma & eius effectus formalis, qui est ipsa forma vt dans esse subiecto. Ex parte verò subiecti sumpta hæc vnio propriè & simpliciter ab eo non pendet; tum quia ex eius naturali potentia non educitur; tum quia nullius agentis naturalis operatione potest anima vel Angelus eas habere dispositiones, quæ ad vnionem eius cum gratia sunt necessaria, vt dicitur in 1.2. q. 112. a. 3. Sed quia dispositio ad gratiam est operatio vitalis animæ & Angeli, quamuis ab agente supernaturali proueniens: ideo S. Th. 1.2. q. 113. a. 10. dixit iustificationem impij non esse miraculosam, quia naturaliter anima est capax gratiæ, eo ipso quod facta est ad imaginem Dei. Vbi notat Cai. potentiam animæ ad gratiam esse quodammodo naturalem, & quodammodo supernaturalem: Nam ea ratione, qua dispositio ad gratiam superat naturalem animæ facultatē, qua seipsam ad gratiam non potest mouere, nisi ab agente supernaturali præmotā, dicitur esse potentia supernaturalis: qua ratione verò ex ipsius animæ, aut Angeli potentia educitur dispositio, quæ est ipsius animæ vitalis operatio, non nihil sapit de potentia naturali ea potentia, quam habet Angelus aut anima rationalis ad gratiam. Legendus est Cai. in d. a. & infra q. 118. a. 2. in resp. ad 4. D. Th.

Tertium autem, scilicet totum compositum resultans ex animæ vnione cum gratia scilicet anima, vel homo gratus dependet sicut secundum ex causa supernaturali. Si namque compositum ex vnione resultat, quæ causam habet supernaturalem: necesse est & ipsum compositum ex eadē posse deriuari. Falsa est igitur eorum sententia, qui dicunt animæ vel Angeli potentiam nulla indigere supernaturali eleuatione, vt gratiam valeat sustentare, eò quod gratia seipsa formaliter informat animam, aut Angelum: Quam opinionem Albertinus ascribit Vasq. Iam enim diximus formam educibilem de potentia subiecti obedientiali, eadem in eo virtute supernaturali sustentari & conseruari, qua educitur.

Gratiam nō
concreari
probat
tripliciter.

Postremo tribus argumentis satis validis confirmanda est sententia nostra. *Primum* est. Sicut illud dicitur congenerari, quod simul producit cum eo, quod propriè generatur: ita dicitur illud concreari, quod ex nihilo producit simul cum alio, quod propriè creatur: At qñ gratia producit in anima, nihil est quod propriè dicatur creari; ergo productio gratiæ non est concreatio. Maior patet. Minor prob. quia neque anima, neque homo gratus propriè creatur; supponitur. n. anima & homo; igitur cū sit homo gratus nō sit ex nihilo. *Secundū* arg. est.

A Sacramenta sunt causæ gratiæ, nō solū morales, sed etiā Physicæ instrumentales; At nulla creatura potest instrumentalis esse causa creationis; ergo gratia non producit per creationē. *Resp.* *Cap. & Ferr.* sacramenta esse causas gratiæ instrumentales, non quia gratiā creēt, sed quia dispositionē aliquā ad gratiā causant, hæc verò dispositionē dicunt esse characterē. *Sed hæc resp.* sic impugnat etiam ab ipso Ferr. Character non magis educitur de potētia animæ, quā gratia; ergo nō magis attribuenda est creatio gratiæ, quā characteri. *Resp.* dici posse gratiā esse supra totū ordinē naturæ, vt pote quæ Deo hominē formaliter coniungit; characterē autē non esse supra totū ordinē naturæ, immo esse infra naturalia sui generis; qñ in genere dispositionum ad gratiā est actus liberi arbitrij, qui nobilior est ipso characterē, & ideo posse characterē instrumentaliter à creatura produci, non aut gratiam. Et præter ea characterem non produci ex nihilo, quia producit in aliquo, quod est in potentia naturali ad aliquid sui generis: Et hoc (inquit) sufficit, vt dicatur aliqua forma accidentalis produci per aliquam simplicem mutationē & non per creationem. *Sed hæc finisola sunt.* Nam character, cū sit spiritualis potestas ad actus supernaturalis ordinis, superat necessariō totam naturæ facultatem: nec actus liberi arbitrij, quatenus est vitima, & proxima diffinitio ad gratiam, est ordinis naturalis, vt affirmat incautē Ferrar. nec ad eū talem habet anima potentiam naturalem: sicut ergo character, qui forma est ordinis supernaturalis, nō creatur aut cōcreatur, sed educitur ex obedientiali potentia animæ, sic & gratia quæ forma est supernaturalis inhærens animæ, sicut character. Quāuis. n. nobilior sit gratia characterē, ad vnū tñ ordinē ambo pertinet, sc. supernaturalem, & eundē habent essendi modū, sc. accidentale in subiecto; ac proinde eiusdē ordinis causā, & eundē postulant modū producendi, videl. per supernaturale subiecti trāsmutationē & educationē vtriusq; ex eius obedientiali potētia.

Tertiū arg. ad idem confirmandū est. Quia gratia cū definit esse, non annihilatur; igitur cū infunditur nō creatur. *Resp.* Ferr. neg. ant. quia D. Th. in 2. s. d. 26. a. 2. ad 5. ait, quod cū gratia corrūpitur, simul etiā in nihilū redit. *Sed* iam ostendimus supra nihil vnquā à Deo annihilari. Cū ergo affirmat S. D. gratiam in nihilū redire, significat nec ipsam, nec aliquam eius partē, neq; potentia aliquam ad eā naturalem remanere: Non igitur intendit eam propriè simpliciter annihilari, sed impropriè tñ, & secundum quid, sicut etiam impropriè dicitur creari. Quam interpretationem tangit ex parte Contr. 1.2. q. 110. a. 2. ad 3. & Ferr. quam tamen non impugnat.

PRIMA CONCL. Forma qualibet, siue substantialis siue accidentalis, quæ producit vna cū re subsistente ex nihilo producta, licet non dicatur propriè creari, dicitur tamen propriè concreari. Hæc est conclusio S. D. in textu.

SECUNDA CONCL. Materia & qualibet pars integralis actus totum constituens, & simul cum eo producta non dicitur propriè creari, sed concreari. Prob. ex 1. concl. D. Th. quia se creari conuenit propriè subsistentibus, materiæ verò & partibus nō conuenit per se subsistere; implicat enim esse partem, & per se separatim existere.

TERTIA CONCL. Compositum secundum illam rationem compositi, quæ à suis partibus distinguitur, verè & propriè creatur. Hæc est prima conclusio D. Th. Quod si sermo sit de composito ratione cōpositionis præcisè, dicitur propriè concreari.

QVART

QUARTA CONCL. *Formae naturales, quae modo supernaturali à Deo producuntur in subiecto, siue materia praexistente, non possunt verè ac proprie dici creatae aut concretae.* Probat, quia tales formae educuntur de potentia subiecti.

QUINTA CONCL. *Formae supernaturales, vt gratia, charitas, fides, character, & aliae similes, quae praexistente subiecto producuntur à Deo, non verè & proprie creantur, aut concreantur, sed earum productio similitudine quadam, ac diminutà participatione ad rationem creationis accedit.* Hæc conclusio patet ex dictis Angelici nostri Doctoris superius explicatis. Et per hanc videntur posse conciliari non solum diuersa dicta D. Tho. sed etiam aliorum Doctorum sententia, quæ videntur oppositæ.

SEXTA CONCL. *Formae predictae supernaturales educuntur ex subiecti potentia obediuntiali.* Hæc sequitur ex predicta, & colligitur ex doctrina D. Th. vt supra notauimus.

obi. contr. 1.
concl.

CONTRA primam concl. argumentatur Vasquez. Creatio est productio entis vt ens est, hoc est totius esse rei, non talis aut talis esse; igitur cū sit aliqua forma in subiecto, non producit ens sed tale ens; ergo cum talis forma producit, non creatur, neque concreatur, sed generatur cum toto, quod componit, vel cōmuni alia ratione producit; ergo formae substantiales omnes præter animam rationalem & omnes accidentariae etiam supernaturales non creantur aut concreantur, sed generantur cum toto &c. Ant. est manifesta diffinitio creationis tradita à S. Th. *act. huius q.* & prob. quoniam hæc de causa resurrectionis, quæ est in coniunctione animæ & corporis, etiam si à solo Deo fieri possit, non est creatio, quia coniunctione illa non fit ens secundum totum esse entis, sed quod aliàs erat ens fit tale ens, scilicet homo. Vnde resurrectio non fit ex non ente, sed ex non homine. Prima consequ. probatur; quia cum sit aliqua forma in subiecto, aut in materia, quæ sc. forma natura sua pendet à subiecto vel à materia, possulat à materia vel subiecto vt à causa sustentari; quia esse illius formæ naturale est inesse, aut informare aliud, non autem per se esse; ergo tunc non producit ens sed tale ens. Secunda consequ. est euidentis: tertia prob. quia omnes dictæ formae suapte natura possulant inesse subiecto: quia suapte natura ab eo pendent, ex quo, & in quo constituunt tale esse: tale aut esse non fit ex non ente sed ex non ente tali, quod est aliquid.

Solut.

Resp. nullam esse primam consequentiam loquendo de formis, quæ simul cum re creata producantur. Ad prob. negatur sequela; Nam vt inquit S. D. *hic ad 2.* creatio non dicit constitutionem ex principiis præexistentibus, sed compositum sic dicitur creari, vt simul cum suis principiis in esse producat; non enim distinctis ac partialibus productionibus singulæ partes producuntur à Deo, vt opinatur Vasq. sed vna dumtaxat est, perfecta productio totius & partium. Nec mutua partium essentialiū dependentia causalitatis obstat, quo minus concretae proprie dici possint; qm hæc dependentia non est secundum ordinem instantis naturæ in quo, ita vt vna præsupponat aliam, quasi prius in aliquo instanti naturæ à Deo producam, sed est secundum ordinem instantis naturæ à quo, id est solius causalitatis: atq; ideo sicut totum, ita & partes cum suis naturalibus causalitatibus dicuntur ex non ente simpliciter à

A Deo productæ; alioquin si predictæ causalitates concreationi partium repugnarent, eadē ratione & multo magis repugnarent creationi totius compositi, cuius esse duplici causalitate dependet à partibus, scilicet causalitate formali à forma, & materiali à materia.

CONTRA secundam concl. argumentatur obi. contr. 2. Vasq. Primò. Materia quamuis naturaliter sine

concl. aliqua forma nunquam existat, à nulla tamē forma pendet secundum suam entitatem naturalem & partialem quam habet; ergo non potest alio modo produci quā creatione. Probat ant. primò; quia impossibile est materiam à forma pendere, & mutata forma substantiali ipsam nō mutari; ergo. Antec. hoc probat, quia diuersa forma diuersum effectum formalem efficit. Secundo probatur primum anteced. quia sequeretur, quod omnē agens naturale introducens formam attingeret etiam conseruationem aut productionem substantialem ipsius materiae. Probat. hæc sequela: qm id, quod aliquam formam producit, non tantum facit illam esse, sed etiam id quod per illam est; Nam eadem causa producit formam & effectum formalem illius; tam primarium quā secundarium.

Tertio. Si Deus conseruat materiam media forma tanquam principio & materia, ex illa est, nō creabitur à Deo, quotiescunque coniuncta aliquid formæ producit: & ita nullum compositum præter hominem dicitur creari, nec secundum rationem compositi, nec secundum formam, vt supra probatum est: nec secundum materiam, quia ex forma fieret; ergo nullo modo crearetur. Suppono autem (inquit) materiam habere aliquam existentiam, quam vocant entitativam, nec esse puram potentiam in genere entis.

Resp. duplicem entitatem conuenire materiae: alteram essentialem, quæ est ratio puræ potentia in genere entis: alteram actualis existentia in rerum natura. Ant. verum est de prima, falsum autem de secunda entitate: Et admissa veritate antecedentis de priori entitate neg. consequ. Ad primam autem probat. anteced. iuxta posteriorem sensum negatur assumptum, loquendo de mutatione essentiali, aut etiam de mutatione quoad existentiam simpliciter, i. absolute: quāuis necesse sit eam mutari de vna existentia in aliam; quia diuersarum formarum sibi succedentium in eadem materia diuersæ sunt existentia. Nec tamē ex hoc dicitur corrumpi materia; quia semper eadem numero est habens esse existentia substantiale ab aliqua forma. Contingit autem hic facile decipi non consideranti naturam materiae esse longè diuersam à natura compositi & cæterorum entium, quibus vnum tantum esse substantiale potest cōuenire, quo amissō desinunt esse simpliciter, quod materia minime congruit: quæ, cum sit pura potentia, commune est omnium formarum subiectum, & vna numero perseverans, diuersas recipit existentias ex diuersis formis illam actuantibus emanantes: ita tamen vt nullo durationis vel naturæ momento non existat. Quomodo verò materia sit vna, satis diximus supra q. 3. a. 2. controu. vnicā, in prob. 3. concl. Ad secundam probationem negatur seq. Ad eius probat. dico illud assumptum: Agens quod aliquam formam producit, non tantum facit illam esse, sed etiam id quod per illam est, verum esse sed diuersa ratione. Nam per formam substantialem compositum habet esse substantiale simpliciter, id est absolute, & omnibus modis quibus potest habere, & per eius priuationem habet nō esse simpliciter, id est abso-

Solut.
Materia
quomodo
dependeat
à forma.

late

lute & omnibus modis quibus potest habere esse substantiale actuale: & per formam accidentalem subiectum habet esse secundum quid, & ea remota habet non esse secundum quid: & ipsi formae conuenit esse per se primo ut quo, & eo remoto definit ipsa forma simpliciter, id est absolute & omnibus modis quibus esse potest: Materia vero per formam substantialem hanc numero, vel specie non habet esse simpliciter, id est omnibus modis quibus substantialem esse potest. Nam sicut una abiecta forma recipit aliam, sic esse substantialem existentiae quod ab una conferebatur amisso, recipit aliam ab alia substantia succedente forma collatum. Illud autem solum agens attingit conseruationem aut productionem substantialem ipsius materiae, quod primam in ea formam immediate producit, & omnes alias saltem mediate, ac proinde causat esse materiae simpliciter, id est absolute & omnibus modis, hic vero est solus Deus; nam caetera agentia, vel unam tantum ut agens uniuocum, vel plures, sed non omnes in materia producunt; primam enim producere non possunt.

Ad ult. prob. negatur conseq. & ratio adducta est supra in resp. ad arg. contr. primam concl. non enim sequitur materiam fieri ex forma, tanquam ex re praexistente, licet fiat ab ea dependens modo dicto: de composito vero dicemus inferius. Denique suppositum de existentia materiae falsum est secundum veram & peripateticam philosophiam, ut ostendimus infra qu. 66. a. 1. & 2.

CONTRA tertiam concl. argumentatur idem expositor. Omne esse quod ex aliquo est & constituitur, dicitur etiam fieri ex aliquo; omne autem quod fit ex aliquo, vel tanquam ex subiecto, vel tanquam principio constituyente, quod solum natura prius est, non dicitur creari; ergo nec compositio, nec compositum quatenus compositum est, creari dicitur, sed ex aliquo produci. Min. prob. quia creatio est ex nihilo: nihil autem excludit omne subiectum, vel etiam principium constituens, quod saltem natura prius sit.

Respond. maiorem esse veram de eo quod est, & constituitur ex aliquo praexistente saltem instanti naturae in quo, non autem si fiat ex aliquo ut priore secundum solam causalitatem, qui est ordo instantis naturae a quo. Et in eodem sensu vera est minor & eius probatio. In posteriori vero sensu falsae sunt omnes assumptae propositiones, ut supra satis ostendimus. Et quoniam huius viri sententia satis aperte destruit creationem, non videtur in fide tuta.

CONTRA quintam concl. arg. Ferrar. Primò. Creari est ex nihilo aliquid fieri: sed gratia ex nihilo fit; ergo creatur eo modo, quo formae inherenti conuenit creari; quia scilicet secundum ipsam aliquid creatur? Secundum quem modum inquit S. Thom. 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. gratiam creari, quia secundum ipsam homines dicuntur creari, id est in nouo esse constitui. Resp. falsam esse minorem propositionem, educitur enim gratia ex potentia obedientiali subiecti, & ita fit ex aliquo.

Sed contra resp. hanc militat aliud eiusdem expositoris argumentum, ex autoritate D. Th. de pot. q. 3. a. 8. in resp. ad argumenta: & pr. sent. d. 14. q. 3. ubi dicitur gratiam non educi de potentia materiae. Resp. D. Th. ibi loqui de potentia naturali, ut patet ex supra dictis.

Contra eandem concl. argumentatur Ripa. S.

A Tho. contrarium hic palam indicat, dum dicit accidentia & formas, & huiusmodi alia quae non subsistunt, dici concreata, & de gratia singularit. q. de pot. 3. a. 8. ad 3. & 4. & Caiet. in 1. 2. q. 110. a. 2. & q. 112. a. 1. Resp. D. Th. hic loqui de formis & accidentibus quae simul cum re creata producuntur a Deo. Alia vero loca satis fuerunt superius explicata; nec ipsam Caiet. asseruit gratiam concreari, sed negat solum eam creari: & in 3. p. loc. super. alleg. negat absolute eam creari, ob eam causam; quia cum definit esse non annihilatur, qua ratione probatur etiam eam non concreari.

CONTRA sextam concl. argumentatur quidam. Nunquam inuenitur in Scripturis vel Concilijs vel Patribus vel Philosophis, quod illud dicatur infundi, quod educitur ex aliquo subiecto: immò esset locutio omnino contraria rei, quae fit. At in Scripturis, Concilijs & Patribus dicitur gratia & charitas infundi, ergo. Minor probatur; quoniam ad Ephes. 5. dicitur: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris. & Concilium Viennense in Clem. de sum. Trm. & Fid. Cath. in fine sic definit; In baptismo culpa remittitur, virtutes ac informans gratia infunditur. Concilium etiam Tridentinum sess. 6. de iustific. cap. 7. sic loquitur: In ipsa iustificatione simul cum peccatorum remissione, haec omnia simul infusa accipit homo, fidem, spem, charitatem. Et Concilium Later. sub Leone X. ad explicandam animae rationalis immortalitatem docet eam infundi. Præterea, Ideo quia Angelorum species in intellectu Angelorum a Deo creantur, dicuntur infusa.

Denique Concilia & Patres eodem modo infundi dicunt gratiam, quo etiam fidem. At fides non potest educi de potentia obedientiali subiecti; ergo nec gratia. Minorem probant; quia fides subiecitatur in intellectu qui non est substantia, sed potentia ex qua non apparet quomodo fides educi possit. Resp. falsam esse maiorem. Nam quae sunt ordinis supernaturalis, ea solum ratione dicuntur infundi, quia non continentur in potentia subiecti naturali, ut ea possit virtute naturalis agentis educi, sed a solo Deo ut agente supernaturali sic fiunt, ut nullam conferente vim passo educantur ex eius potentia obedientiali, atque ideo dicuntur infundi, id est superna Dei virtute in Angelis & animabus illi sub eisdem sic operante, quasi ex alto demissa produci. Species autem Angelorum alia ratione dicuntur infusae; quia nimirum, non sicut nostrae sunt acquisitae, sed eorum substantia & intellectui concreatae. Et simili ratione species animae separatae dicuntur infusae; quia scilicet eas non acquirit in statu separationis, sed ex eius natura in tali statu naturali consecutione resultant virtute illius actionis, qua Deus produxit animae substantiam. Ultima ratio nullius est omnino valoris: Falsum est enim ex obedientiali potentia intellectus non posse a Deo fidem educi; potest enim Deus quodlibet ens ex obedientiali cuiuslibet entis potentia producere.

ARTICVLVS QVINTVS.

Verum solius Dei sit creare.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod non solius Dei sit creare. Quia secundum Philosophum. Perfectum est, quod potest sibi simile facere. Sed creaturae immateriales sunt perfectiores creatura.

Obj. 1. contr.
3 concl.

Obj. 1. contr.
5 concl.

Solut.

Replica.

Solut.

Obj. 2.

Solut.

Obj. contr.
concl.

Solut.

Species Angelorum ut infusa dicuntur.

242

2. di 1 q. 1.

43. & 4.

di 5. q. 1. a.

di 5. q. 3. B.

2. cons. c.

21. 85. &

96. & 113.

268. & 10.

INT. 4